

deVerdieping

Trouw 22 NOVEMBER 1999

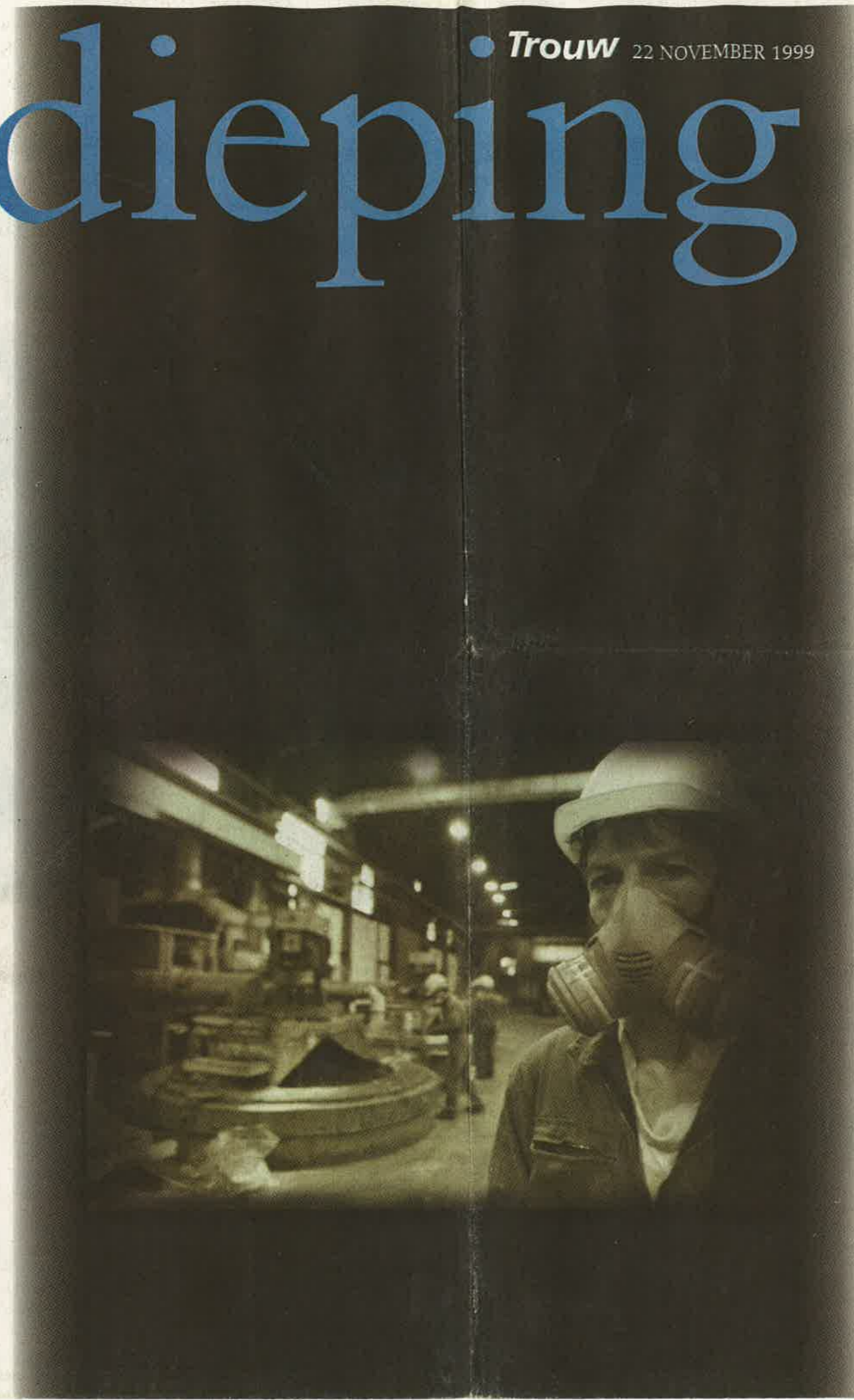
De laatste loodfabriek in Nederland is allang gesloten. Te vuil werk, te gevaarlijk voor de omgeving. Maar de prima geregelde inzameling van gebruikte accu's alhier zorgt voor een lukratieve export, onder meer naar Frankrijk. Daar leidt de loodverwerking tot een kleine oorlog.

Loodvergiftiging

Hans Valkhoff

De loodfabriek van Métal Blanc in de Franse Ardennen gaat gewoon door met de recycling van oude loodaccu's. De rechter had de vervuilende fabriek in Bourg-Fidèle van de zomer gesloten, maar na hevige politieke druk is het bedrijf in september heropend. Er is opnieuw een gerechtelijk onderzoek gestart. Kamerlid Remi Poppe (SP) is zelf

mium en andere zware metalen. De loodspecialist Guy Huel van het Nationale Onderzoeksinstituut voor de Volksgezondheid (INSERM) vertelt dat het lood zich tientallen tot honderden jaren ophoopt in mens en natuur. „Bij chronische loodvergiftiging wordt het zenuwstelsel ernstig aangetast. Vooral kinderen zijn bijzonder gevoelig voor loodvergiftiging. Op jonge leeftijd leidt dit tot nervositeit, concentratieproblemen en een afnemend IQ. Ze slaan het lood minstens twintig jaar op in het lichaam. Ik raad dan ook aan dat fami-

In de fabriek van Métal Blanc FOTO ANGEL GARCIA

sterfte en de extreme vervuiling van hun land.

Een vriendelijke boer vertelt in zijn schilderachtige boerderij over zijn zieke koeien. Robert Viot: „Een paar dagen voordat de koeien sterven worden ze blind. Dat is kenmerkend voor de loodziekte. Daarna kun je er gif op innemen dat ze drie dagen later dood zijn. Ik ben zo al heel wat beesten verloren. En veel koeien raken na het kalven verlamd en komen er nooit meer bovenop.”

De boer toont met pijn in het hart zijn land dat aan het fabrieksterrein grenst. Het is een prachtige herfst dag en op het eerste gezicht ziet het er allemaal fraai uit. De hooibalen liggen kriskras verspreid in het veld. Achter de bommenrij gaat de ronkende loodfabriek verscholen en beneden in het dal stroomt het beekje. Twee jaar geleden ging het accuzuur hier rechtstreeks de beek in. Robert Viot: „Vroeger zat de Murée vol met forel, maar nu is er in de verste verten geen vis meer te bekennen. Daar achter het hek loost Métal Blanc het afvalwater nog steeds in de beek. Ze schijnen de boel nu beter te zuiveren, maar de Murée is voorgoed verpest.” De zware metalen komen twaalf kilometer verderop in de Maas terecht.

De boeren moeten op kosten van de

RELIGIE & FILOSOFIE 14

**Word toch joods!,
Word toch dominee!,
Drink toch
ayahuasca-thee!
En prof. Laeyendecker in
de rol van fietsendief.**

MILLENNIUM 15

**Een kroket of bamischijf
uit de muur, prima.
Maar geld?**

KUNST 16

**Schrijfdag wordt steeds
populairder.**

Schouten

Als jongetje van een jaar of tien loeerde ik wel eens bij een onge- trouwde tante van me, die als bij- zonder vroom bekend stond. Schriftelezing waar het maar kon, bidden vóór en na het eten; als er naar muziek geluisterd werd dan was het 'Leid vriend'lijk licht, mij als een trouwe wacht' onder leiding van Kees Deenik, en de aanbevolen lectuur bestond er uit boekjes van W. G. van de Hulst: „Grootmoe bidt heel zachtjes, heel eerbiedig. Toos luistert. Ze bidt zachtjes mee. En

een kijkje gaan nemen en heeft minister Pronk gevraagd de Nederlandse accu-exporten voorlopig te stoppen.

In het huisje bij de watertoren, aan de rand van Bourg-Fidèle, woont de familie Béroutiaux. Raymond is eenenzestig en werd vijftien jaar geleden ontslagen uit de loodfabriek. „Omdat hij wegens loodvergiftiging niet meer in staat was om zijn werk naar behoren uit te voeren”, aldus de ontslagbrief van Métal Blanc die Béroutiaux demonstratief op tafel legt. „Geen ziektewet of niks, domweg ontslagen”, zegt hij verontwaardigd. „Terwijl ik doodziek was en nauwelijks nog op m'n benen kon staan. Ik heb anderhalve maand in het ziekenhuis gelegen.” De ex-werknemer van Métal Blanc had toen 1600 mg/l lood in zijn bloed. Boven de vierhonderd microgram per liter wordt loodvergiftiging als gevaarlijk beschouwd.

Béroutiaux is niet de enige loodarbeider met saturnisme (chronische loodvergiftiging) die door het bedrijf aan de kant is gezet. Begin jaren negentig zijn nog eens vijf man om die reden ontslagen. Béroutiaux: „We wisten toen niet dat het stof overal terecht kwam en er waren nauwelijks veiligheidsmaatregelen. Ik heb jarenlang zonder enige bescherming oude accu's in een soort gehaktmolen gegooid. 's Avonds gingen we in dezelfde kleren naar huis en vervuilden we onze eigen woonomgeving. De rook uit de fabrieksschoorstenen deed de rest. Zelfs mijn kleinkinderen hebben in de laatste jaren loodvergiftiging opgelopen. Het hele gezin is om gezondheidsredenen verhuisd. Mijn vrouw en ik willen ook graag weg, maar we raken ons huis aan de straatstenen niet meer kwijt.”

De loodfabriek blijft de familie Béroutiaux achtervolgen. Eind juli was het echtpaar het doelwit van woedende arbeiders die tegen de sluiting van Métal Blanc protesteerden. Ze hebben de voorgevel met verf volgekladderd, de dikke klodders zijn nog goed te zien. „Dat was nog niks vergeleken met de grote stapels accu's die de loodarbeiders hier met zuur en al voor de deur hebben gekieperd”, sputtert de furieuze Raymond. Op tafel liggen de krantenartikelen en foto's verspreid. Op de foto's is te zien hoe de loodarbeiders met een bulldozer naar het huisje bij de watertoren waren gekomen. Het lijkt wel een Louis-Paul-Boon-verhaal, wetende dat in het Ardennendorpje afgelopen zomer een kleine burgeroorlog heeft gewoed.

Begin juli besloot onderzoeksrechter Nathalie Malardel de loodfabriek te sluiten. „De recycling van accu's door Métal Blanc is een gevaar voor het milieu en de volksgezondheid”, was de conclusie van het onderzoeksrapport. Een kwart van de kinderen in het dorp lijdt aan loodvergiftiging en de wijde omgeving is ernstig vervuuld met lood, cad-

lies met kinderen op veilige afstand van de fabriek gaan wonen.”

De kinderspeelplaats tegenover de fabriek is inmiddels gesloten en inwoners van Bourg-Fidèle kunnen nog steeds geen groenten uit hun moestuin eten. Toch heeft Métal Blanc in de laatste jaren fors uitgebreid en was zelfs op weg om een van de grootste recyclingsfabrieken van Europa te worden. De helft van de oude loodaccu's komt uit Duitsland en Nederland, waar de inzameling goed geregeld is en het afval goedkoop is.

Métal Blanc is meteen tegen de sluiting in beroep gegaan en heeft de poorten tot eind juli open weten te houden. Maar eind juli moest het bedrijf weer bakzeil halen toen het gerechtshof in Reims oordeelde dat 'de loodverwerking geen doorgang kan vinden'. Met deze uitspraak werd alsnog een onmiddellijke bedrijfsluiting afgedwongen. Métal Blanc moest eerst bewijzen dat het aan de milieunormen kan voldoen. Daarmee sloten beide vonnissen aan op het ultimatum dat eerder door de Parijse milieuinspecteurs was aangegeven. Inspecteur Barthelemy schreef een vernietigend rapport over Métal Blanc, waarin het ministerie tevens een waslijst geeft van milieumaatregelen en noodzakelijke investeringen. Het bedrijf kreeg tot eind juni de tijd om aan de normen te voldoen. En in juli vond de rechter het de hoogste tijd om de de voortgaande vervuiling in Bourg-Fidèle een halt toe te roepen.

De uitspraak van het hof in Reims veroorzaakte grote opschudding in de Franse Ardennen en heeft het dorp voorgoed in twee kampen verdeeld. De voorstanders van Métal Blanc hadden al snel een actiecomité opgericht en eind juli was er een grote protestmars richting het provinciehuis in Charleville. Daarbij waren ook heel wat gedeputeerden, werkgevers en vakbondsleiders van de partij. Tegelijkertijd was in Bourg-Fidèle zo'n beetje de staat van beleg afgekondigd.

Overal in het dorp hadden werknemers en sympathisanten blokkades van accu's en loodstaven opgeworpen. Behalve de familie Béroutiaux zijn in die week ook andere bewoners en leden van de milieubeweging bedreigd en aangevallen. Bij voorzitter Denise Schneider werden de ramen ingegooid en heeft een handjevol actievoerders in korte tijd het huis verbouwd. „Toen ze er vandoor gingen kreeg ik te horen dat ze me binnenkort nog wel een kogel door de kop kwamen jagen”, aldus Schneider.

Ook de boeren van Bourg-Fidèle moesten het eind juli ontgelden. Actievoerders van Métal Blanc hebben geprobeerd hun vergadering te verstoren en hebben flinke vernielingen aangericht. De verenigde veehouders hebben samen met de milieubeweging de zaak tegen Métal Blanc aangekaart. Zij vragen schadevergoeding voor de vee-

Métal Blanc

gemeenschap hekken langs het water zetten zodat het vee niet meer uit de beek kan drinken. Ze kunnen schoon drinkwater halen op een speciaal verdeelpunt, niet ver van de watertoren. Op het weiland bij de fabriek zullen nooit meer koeien grazen. Viot mag het hooi niet eens gebruiken en moet het op eigen kosten naar een speciale vuilverbranding brengen. Wijzend op de af-rastering van het fabrieksterrein zegt Viot: „Eerst zeiden ze dat de vervuiling aan deze kant van het hek wel meeviel, en dat het beperkt bleef tot het struikgewas rond de fabriek. Alsof het prikkelraad de loodstof uit de schoorstenen tegenhoudt. Nu wil de overheid deze drie hectare aankopen. Hier gingen we vroeger paddestoelen zoeken en paardebloemen plukken. Dat kan nu allemaal niet meer.”

Volgens kamerlid Philippe Vuilque uit het naburige stadje Revin is de ergste vervuiling achter de rug. „De fabriek heeft flink geïnvesteerd en voldoet inmiddels aan de normen”, aldus de socialist die zich bijzonder heeft ingespannen voor het behoud van Métal Blanc. Vuilque: „Recycling is nu eenmaal paradoxaal: om het milieu te verbeteren moet je het toch weer een beetje vervuilen. Loodaccu's blijven vieze dingen, en Nederland stuurt ze daarom het liefst naar België en Frankrijk. Jullie hebben zelf de laatste loodfabriek in Arnhem gesloten omdat hij teveel vervuilde. Het probleem is dat dit soort fabrieken te dicht bij de bebouwde kom staan. In de toekomst moeten we deze fabrieken op veilige afstand van de bewoonde wereld bouwen.”

Het Franse kamerlid heeft zijn Nederlandse collega Remi Poppe van de Socialistische Partij niet weten te overtuigen van de ecologische inhaalslag van Métal Blanc. Poppe is zelf een kijkje gaan nemen in de fabriek en is door Métal Blanc uitgenodigd om met een officiële Nederlandse milieuinspectie te komen. Poppe: „Het probleem in Bourg-Fidèle is ernstiger dan ik dacht. Ze maken er echt een potje van. Het zijn nog steeds veel open processen. De arbeiders staan nog altijd in grote bakken met lood te roeren. Waarom zitten daar dan geen deksels op? Er wordt gesold met mensen en voorschriften. Je ziet dat wel vaker in kleine gemeenschappen die volledig afhankelijk zijn van één activiteit. De eeuwige strijd tussen milieu en werkgelegenheid. Maar sterven van de armoede of sterven in het vuil is geen eerlijke keuze. We moeten het op een schone manier kunnen aanpakken. Maar ook de andere loodfabrieken in Frankrijk en België vervuilen hun omgeving al jaren. En toch gaan alle Nederlandse accu's nog steeds onder het mom van recycling naar deze fabrieken.”

In het programma *Oog in oog* is donderdag een documentaire over Bourg-Fidèle te zien (Net 5, 22.45 uur)

1005 naar hartje wordt str er bij. Het hoogtepunt kwam 's avonds als tante naar bed ging. Ik bleef er speciaal voor wakker liggen. Dan ging ze op de knieën en volgde een overloos gebed waarin alle familie-zorgen en het wereldleed werden doorgenomen, vaak vol specifieke details die mij hogelijk interesseerde: een nichtje dat niet helemaal deugde, een oom die vreemd leek te gaan. Of het allemaal werkte weet ik niet, de wereld bleef zondig en vol oorlogen en natuurrampen, maar het blinde vertrouwen van mijn tante maakte grote indruk op me.

Toch associeerde ik het ook met gebrek aan welvaart. Aan de andere kant van mijn familie deden ze niet erg uitbundig aan God en daar hadden ze wel grotere huizen en auto's en hielden ze van Wim Sonneveld. Kinderen zijn materialisten en vroomheid moet voor hen uitbetalen. In Amerika hebben ze ontdekt dat dat ook zo is. In het St. Luke's Hospital te Kansas City baden vrijwilligers, bij wijze van proef, vier weken lang voor een groep hartpatiënten, die daarvan niet op de hoogte waren (evenmin als hun artsen) en die zij niet persoonlijk kenden. Daarnaast was er een groep hartpatiënten waarvoor ze nadrukkelijk niet baden en zie, de toegebeden groep deed het aanmerkelijk beter bij de hartoperatie. Om de authenticiteit van zijn bevinding te versterken vond onderzoeker William Harris het ook maar raar en wetenschappelijk onverklaarbaar, maar de feiten lagen nu eenmaal op tafel. Toch schrikken ze in datzelfde Amerika dan weer van een onverstaanbaar gebed in een noodsituatie. Zozeer zelfs dat ze de zaak van EgyptAir aan de FBI wilde overdragen omdat er zo'n rare biddende piloot op de voice-recorder staat. Iemand roept Allah aan en is verdacht. Terwijl bidden om je hachje te redden toch zo oud is als de weg naar Mekka.

Rqb Schouten